

การพัฒนาการเมืองในประเทศไทย* POLITICAL DEVELOPMENT IN THAILAND

โชคชัย ศรีรักษา

Chokchai Sriruksa

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Corresponding Author E-mail: kroochokchai@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาการเมืองของประเทศไทยมีปรากฏมายาวนาน และมาปรากฏเด่นชัดภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย การพัฒนาการเมืองของประเทศไทยมีหลายองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การพัฒนาสังคม พัฒนาเศรษฐกิจ และพัฒนาการเมือง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทของประเทศ แต่ส่วนสำคัญที่จะช่วยในเรื่องการส่งเสริมการพัฒนาการเมืองของประเทศไทยก็จะประกอบไปด้วยส่วนสำคัญที่มีหลากหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน อาชีพและการสื่อสารของสถาบันการเมือง โดยเฉพาะการสื่อสารถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาการเมืองของประเทศ

คำสำคัญ: การพัฒนา; การเมือง; ประเทศไทย

Abstract

The development of politics in Thailand has been evident for a long time and appeared prominently after the change of Thailand's government from an absolute monarchy to a democratic regime. The development of governance in Thailand has many elements that contribute to continuous development. It is to be consistent with the national context, whether it is a matter of social, economic, or political development. However, the important parts that will help promote the political development of Thailand will consist of many important parts such as family, school, group of friends, career, and communication of political institutions. In particular, communication can be considered the heart of the country's political development.

Keywords: Development; Politics; Thailand

บทนำ

การพัฒนาทางการเมืองในประเทศไทยเพียงจะมีปรากฏให้เห็นอยู่เรื่อย ตั้งแต่ในยุคของอดีตจนถึงปัจจุบัน ในการพัฒนาการเมืองของไทยขึ้นกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อย่างน้อยจะต้องมี 4 มิติ ได้แก่การพัฒนาเศรษฐกิจ

*Received February 10, 2024; Revised February 25, 2024; Accepted April 1, 2024

สังคม การเมือง และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน โดยมีการเมืองเป็นฝ่ายบริหารจัดการประเทศตั้งแต่ชุมชนท้องถิ่นถึงระดับชาติ การเมืองเป็นเรื่องอำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์ในสังคมเป็นตัวกำหนดกิจกรรมของสังคมนั้น ๆ โดยอำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์ในสังคมจะต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน (ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร, 2539)

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ปี 2475 โดยมีสาระสำคัญของระบอบประชาธิปไตยคือ ธรรมชาติของมนุษย์ เสรีภาพของมนุษย์ ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ และอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2538) หลักการของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้แก่ หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักเสียงข้างมาก และหลักกฎหมาย (กมล ทองธรรมชาติ, 2535) และรูปแบบการเมืองประชาธิปไตยในประเทศไทยได้เลือกรูปแบบระบบรัฐสภา เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาจากประเทศอังกฤษ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2550)

ดังนั้นการพัฒนาทางการเมืองในประเทศไทย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญของการเมือง การเมืองคือการจัดสรรอำนาจเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ประการแรก เป็นอำนาจสูงสุดในแผ่นดิน ประการที่สอง จุดมุ่งหมายของการใช้อำนาจต้องเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การเมืองมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน คือถ้าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ก็ตระหนักดีว่า ถ้าระบบการเมืองดีจะทำให้ได้ผู้นำที่ดี และผู้นำที่ดีย่อมสร้างสรรค์ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ดังนั้น ความมั่นคงอุดมสมบูรณ์หรือความอดอยากยากจนของประชาชนจึงขึ้นอยู่กับระบบการเมืองเป็นสำคัญ

ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชนและเพื่อประชาชน มีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จึงทำให้อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชนโดยประชาชนจะเป็นผู้กำหนดตัวแทนของการปกครองทั้งการแต่งตั้งและการถอดถอนผู้แทนของประชาชนผ่านการเลือกตั้ง บุคคลที่จะมาทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนการปกครองต้องแสดงตัวตนให้ประชาชนเชื่อมั่นได้ว่าเป็นผู้นำที่ดี มีคุณธรรม และมีความรู้ความสามารถเหมาะสม มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนแบบชัดเจน เพื่อให้การพัฒนาประเทศนั้นก้าวไกล อีกทั้งพัฒนาชีวิตที่ดีให้กับประชาชน โดยการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีด้วยกัน 5 ประการ ประการแรก หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนเป็นผู้กำหนดตัวแทนโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ประการที่สอง หลักเสรีภาพ ระบอบประชาธิปไตยถือว่าประชาชนย่อมมีสิทธิเสรีภาพทั้งในการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ประการที่สาม หลักความเท่าเทียม เราทุกคนเกิดมามีความเสมอภาคเท่าเทียม ประการที่สี่ กฎหมาย ประชาชนทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมาย ถ้ากฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ หรืออื่นใดก็ตามจะขัดกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ ประการที่ห้า หลักเสียงข้างมาก ยึดหลักที่ว่า การตัดสินใจทางการเมืองต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ จึงมีกำหนดให้เสียงข้างมากใช้เป็น การตัดสินใจ

ดังนั้น การพัฒนาประเทศไทยด้วยประชาธิปไตย ประกอบด้วยแนวทางสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก การพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย เป็นขั้นการปกครองพื้นฐานที่มีในระบอบประชาธิปไตย ของทุกสังคม คือการพัฒนาให้สังคมปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีกำหนดโครงสร้างทางการเมืองการปกครอง ประการที่สอง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หมายถึง ทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและการปกครอง ผลมาจากการหล่อหลอมอบรมทาง

การเมืองที่ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาทั้ง ทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดทฤษฎีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดทฤษฎีประชาธิปไตยมีความเชื่อพื้นฐานว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองที่มีอำนาจอธิปไตยสูงสุด ได้แก่ อำนาจอธิปไตย นิติบัญญัติ อำนาจการบริหารและอำนาจตุลาการ เป็นอำนาจของประชาชนทั้งประเทศ ประชาธิปไตยจึงมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในด้านการจัดระเบียบการจัดการปกครองประเทศ และวิถีชีวิตร่วมกันอย่างมีสิทธิ เสรีภาพ โดยอาศัยกระบวนการเลือกตั้ง ในการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์และใช้อำนาจทางการเมืองแทน หมายถึง ความสามารถที่จะกำหนดและบังคับใช้สิทธิและหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง ขอบธรรมตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ประกอบด้วยหลักการสำคัญ หลักที่ถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศ หลักการในการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้หลักเหตุผล หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากโดยไม่ละเมิดสิทธิของเสียงข้างน้อย กฎหมายหรือหลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค (จรรยา สุภาพ, 2535) หลักการปกครองเพื่อประโยชน์ของประชาชน รัฐบาลมีอำนาจจำกัดและจำเป้น โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน หลักการประนีประนอม กล่าวคือ พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง (โรงเรียนกัณฑ์ธรรม, 2564)

ความหมายของการพัฒนาทางการเมือง

การพัฒนาทางการเมืองมีนักวิชาการได้แสดงแนวคิดในการพัฒนาทางการเมืองที่หลากหลายมิติ (Lucian W. Pye, 1966) ดังนี้

1. การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของการเมืองอันจำเป็นต่อการปรับปรุงและพัฒนาทาง เศรษฐกิจ หมายถึง เป็นสภาพทางการเมืองอันช่วยสนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจ และ อุตสาหกรรม หรือ “บุพลักษณะ” (prerequisites) หรือรากฐานแห่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจ
2. การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของการเมืองในสังคมอุตสาหกรรม โดยมีความเชื่อว่าใน สังคมอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นแบบประชาธิปไตย หรือเผด็จการจะมีมาตรฐานของพฤติกรรมและ การดำเนินงานทางการเมืองที่มีลักษณะของการพัฒนาทางการเมือง อันเป็นตัวอย่างแก่ระบบ อื่น ๆ
3. การพัฒนาทางการเมืองเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ เป็นความเชื่อ ที่ว่าการพัฒนาการเมืองเป็นลักษณะการเมืองในสังคมอุตสาหกรรมทั้งหลายเป็นผู้วางแผนและเป็นผู้กำหนดความซ้ำเร็วของชีวิตทางเศรษฐกิจและทางสังคม รวมถึงขอบข่ายชีวิตทางการเมืองก็ มีลักษณะเดียวกันหรือเท่ากับการปฏิบัติของสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมตะวันตกเป็น มาตรฐานสากลสำหรับการเมืองทุกระบบหรือ “นวสมัย หรือความทันสมัยทางการเมือง”
4. การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของการดำเนินงานของรัฐบาล มีลักษณะที่รัฐบาลมี อำนาจครอบคลุมทั้งประเทศ ประชาชนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยอิทธิพลของรัฐ ชาตินิยมและมีความเป็นพลเมืองของรัฐอย่างแท้จริง สถาบันของรัฐจะต้องสามารถดำเนินนโยบายที่สะท้อนให้เห็นถึงลัทธิชาตินิยมและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาทางการเมืองคือการสร้างชาติหรือสังคมเข้าสู่สภาพแห่งความเป็นรัฐประชาชาติหรือเป็นชาติ-รัฐ

5. การพัฒนาทางการเมืองเป็นเรื่องของการพัฒนาระบบบริหารและกฎหมาย ในความหมายที่หมายถึง การพัฒนาระบบราชการและระบบกฎหมายให้มีความก้าวหน้าทันสมัยกับสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งดูจากประวัติศาสตร์จะพบว่าการสร้างองค์การหรือระบบราชการเป็นยุทธวิธีที่ชาญฉลาดของระบบอาณานิคมโดยเน้นที่ความเป็นระเบียบทางกฎหมายและความเป็นระเบียบทางการปกครองหรือการจัดการเรื่องสาธารณะอย่างได้ผลหรือการพัฒนาทางด้านบริหารและกฎหมาย

6. การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของการระดมประชาชนให้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่จำกัดอยู่แต่เฉพาะชนชั้นนำตามแบบของสังคมจารีตประเพณีสู่มวลชน โดยให้เห็นว่าในระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว จะมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ หรือการเร่งระดมสรรพกำลัง (mobilization) และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของมวลชนคนจำนวนมาก

7. การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ความคิดอันนี้คือ มองว่า การพัฒนาการเมืองเหมือนหรือควรเหมือนการสร้างสถาบันและการปฏิบัติประชาธิปไตย เป็นแนวความคิดที่ถือว่ารูปแบบของการพัฒนาการเมืองนี้ ถูกโจมตีว่าลำเอียงเพราะเท่ากับเห็นระบบการเมืองในรูปแบบในรูปอื่นที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยไม่เป็นระบบที่พัฒนาหรือเป็นการมองการเมืองอย่างวัตถุนิยมให้คุณค่าส่วนตัว ซึ่งนิยมตะวันตกเข้าไปจึงไม่เป็นกลางอย่างแท้จริง หรือการสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย

8. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของความมีเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบหลายคนมีความเห็นว่าประชาธิปไตยขัดกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่สามารถรักษาเสถียรภาพทางการเมืองได้ ดังนั้น การพัฒนาทางการเมืองจึงเป็นเรื่องของความสามารถของระบบการเมืองในการรักษาเสถียรภาพและดูแลให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างมีระเบียบ ไม่วุ่นวายไม่ควรเป็นเรื่องของการพัฒนาการเมือง แต่ควรเป็นเรื่องของความเสื่อมทางการเมืองมากกว่า หรือการที่บ้านเมืองมีเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างเป็นระเบียบ ร้อย (stability and orderly change)

9. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของระดมกำลังและอำนาจ ความหมายนี้เป็นการเน้นถึงประสิทธิภาพของระบบการเมืองในการทำงาน ระบบการเมืองใดสามารถระดมสรรพกำลังในการแก้ปัญหาของประเทศได้ มีอำนาจในการดึงประชาชนให้ปฏิบัติตามความต้องการของระบบได้ถือว่าเป็นระบบที่มีการพัฒนา ซึ่งความสามารถในการระดมสรรพกำลัง รวมถึงความสามารถในการแบ่งสรรทรัพยากรและสิ่งที่มีคุณค่าทั้งหลายให้กับสมาชิกในระบบ ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย หากพิจารณาในแง่นี้อาจสร้างดัชนีของการพัฒนา เพื่อวัดระดับการพัฒนาได้

10. การพัฒนาการเมืองเป็นแง่หนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น ประกอบด้วยการเปลี่ยนในหลาย ๆ ด้านของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ถือว่าเป็นลักษณะอันหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย และถือว่าการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดรวมทั้งทางการเมืองด้วยกระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน การศึกษาเรื่องการพัฒนาของสังคมหรือการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ จะต้องพิจารณาทุกด้านการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของสังคมคือ ทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ต่างมีความสัมพันธ์กันทั้งสิ้น การเปลี่ยนแปลงในด้านหนึ่งย่อมกระทบถึงการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ได้ หรือ มิติ หรือด้านหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยทั่วไปนั่นเอง (จิโรโชค (บรรพต) วีระชัยและคณะ, 2542)

การพัฒนาทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยมีฐานมาจากความเชื่อในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดมาพร้อมกับความมีเหตุผล มีเสรีภาพ และมีความเท่าเทียมเสมอภาคกัน การปกครองในสังคมจึงควรสนองธรรมชาติของมนุษย์ดังกล่าว ชาร์ตอรี (Sartori) กล่าวว่าหัวใจหลักที่สำคัญของประชาธิปไตยมี 2 ประการคือ 1) การยึดมั่น

ความสำคัญของบุคคลทั้งในด้านความเสมอภาค สิทธิ และเสรีภาพของมนุษย์ และ 2) การเคารพหลักนิติธรรม (Sartori, G., 1965) และประชาธิปไตยมีฐานอยู่ที่การเคารพความเป็นมนุษย์ของคนอื่น หรือของคนทุกคนด้วยความเชื่อในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนว่าทุกคนมีคุณค่ามีศักยภาพที่จะเรียนรู้ มีอิสรภาพ มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อกันและร่วมมือกันในการพัฒนาให้เกิดความถูกต้องเกิดประโยชน์สุขต่อส่วนรวม (ประเวศ วะสี, 2537)

ส่วนเกณฑ์คุณค่าสากลของสังคมที่เป็นประชาธิปไตยนั้นคือ “การมีอิสรภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ” และเกณฑ์คุณค่าของสังคมไทยจะต้องมี “ความสุจริตถูกต้องและความรับผิดชอบ” ผสมเข้าไปด้วยโดยเสนอให้สังคมไทยใช้ความพยายามในการสร้างเสริมให้กลายเป็นวัฒนธรรม (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2544) หรือเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่เน้นอิสรภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ สุจริตถูกต้อง และมีความรับผิดชอบ โดยมีความเข้าใจถึงความหมายของแต่ละประการดังนี้ อิสรภาพ คือ ความมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต การพูด การเขียน อย่างเป็นอิสระโดยไม่ไปละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่อยู่ภายใต้อาณัติของผู้มีอิทธิพลใด ๆ ความเสมอภาค คือ ความเท่าเทียมกันในฐานะประชาชนในสังคมให้ความสำคัญต่อคนทุก ๆ คนในฐานะหน่วยหนึ่งอย่างเท่าเทียมมีสิทธิในการปกครองและสิทธิต่าง ๆ ในการแสดงออกหนึ่งคนหนึ่งเสียงไม่มีใครมากกว่าใคร ส่วนภราดรภาพคือ ความเป็นพี่น้อง ความเป็นเพื่อนพ้องน้องพี่ มีจิตใจเกื้อกูล เห็นอกเห็นใจ สนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสุจริตถูกต้องคือการดำเนินชีวิตและหน้าที่การงานอย่างตรงไปตรงมา ไม่นำประโยชน์ต่างๆเข้าตนเองและพวกพ้อง มีสัมมาอาชีวะและความรับผิดชอบ คือการรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดูแลเอาใจใส่ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง รับผิดชอบต่อการทำให้เกิดผลสำเร็จลุล่วงตามหน้าที่และบทบาทที่ได้รับ การพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องอาศัยสถาบันต่างๆให้เข้ามามีบทบาท เป็นพื้นฐานทางความคิด ทศนคติ และความเชื่อ ดังต่อไปนี้

1. ครอบครัว ในสังคมครอบครัวถือเป็นหน่วยสังคมแรกที่มนุษย์ได้สัมผัส ชีวิตแรกเริ่มที่ครอบครัว ดังนั้น ครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อสมาชิกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะบิดามารดาจะเป็นผู้ที่ได้รับการเชื่อถือมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดตัวเรามากที่สุด ตามหลักจิตวิทยาของ Sigmund Freud ที่กล่าวว่าบุพการีเป็นตัวมโนธรรมหรือ Ego แต่เริ่มแรก เช่น บิดานิยมประชาธิปไตย ย่อมอบรมบุตรของตนในแนวทางประชาธิปไตยหรืออบรมกล่อมเกลากลายทางการเมืองที่มีอิทธิพลสูงสุดและต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวทั้งในทางตรงและทางอ้อม

2. สถาบันการศึกษา โรงเรียนถือว่าเป็นสถาบันที่สำคัญที่มีบทบาทต่อการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่บุคคลยังเด็ก โดยโรงเรียนจะนำหลักสูตรของวิชาต่าง ๆ มาให้นักเรียนได้ศึกษา หลักสูตรจึงถือว่ามีส่วนสำคัญที่จะเป็นสิ่งที่เกื้อกูลให้เด็กได้รับการเรียนรู้ทางการเมือง นอกจากจะได้เรียนรู้จากหลักสูตรของโรงเรียนแล้ว พิธีการต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น การเคารพธงชาติ เข้าแถวและจัดหน้าที่ในการรักษาความสะอาด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีส่วนทำให้เด็กได้รับการกล่อมเกลากลายทางการเมือง ครูก็เป็นบุคคลอีกคนหนึ่งที่มีความสำคัญในขั้นตอนการเรียนรู้ทางการเมืองในโรงเรียน เด็ก ๆ มักจะเอาตัวอย่างจากครูที่ตนเองเคารพ เชื่อฟัง หรือชื่นชม โรงเรียนในบางประเทศ เช่น ในแอฟริกาถือว่าการสอนให้ประชาชนในประเทศสำนึกในความเป็นคนในชาติร่วมกัน ให้รู้จักอยู่ร่วมกัน โดยสอนให้คนในเผ่าต่าง ๆ ที่อยู่กระจัดกระจายให้เข้ามาอยู่รวมกันเป็นหมู่เพื่อให้เกิดสังคมหมู่ใหญ่ขึ้น ทำให้เกิดสถาบันที่ทำให้ความคิดที่จะแตกต่างทางการเมือง แตกต่างภาษา ให้เข้ามารวมกันเป็นชาติได้ และเป็นชาติที่มีความคิดเห็นทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น สถาบันทางการศึกษาจึงมีส่วนอย่างมากในการเรียนรู้ทางการเมือง

3. กลุ่มเพื่อน เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีอิทธิพลเช่นกัน กลุ่มเพื่อนถือว่ามีส่วนช่วยครอบครัวยุติการเรียนรู้ทางสังคม โดยเฉพาะสังคมสมัยใหม่ กลุ่มเพื่อนจะเข้าทำหน้าที่แทนบิดา มารดา และครอบครัว ช่วยถ่ายทอดระเบียบวิธีและคุณค่าต่าง ๆ กลุ่มเพื่อนจัดเป็นกลุ่มแรกที่เด็ก ๆ จะได้สัมผัสด้วย มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน แต่ละกลุ่มจะมีการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดซึ่งกันและกัน แต่ละคนส่วนใหญ่ออกแบบอย่างจากกันเป็นภาพที่ติดตัวมาจนเป็นผู้ใหญ่ ทำให้มีทัศนคติที่คล้ายคลึงกัน

4. กลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มที่ทำให้เกิดการเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ทางสังคม โดยจะมีอิทธิพลต่อผู้ที่เข้าสู่กลุ่มอาชีพที่ต้องเรียนรู้ว่ากลุ่มอาชีพ จะเป็นตัวการในการถ่ายทอดข่าวสารความเชื่อถือ เข้าไปในกลุ่ม

5. สื่อมวลชน ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีหน้าที่สำคัญที่จะเสนอข่าวสาร เป็นสื่อหรือช่องทาง การสื่อสารที่เสนอความคิดเห็นของบุคคล ทำให้บุคคลได้รับข่าวสารและเกิดความคิดเห็น ทัศนคติ ค่านิยม ความโน้มเอียงในการเมืองที่สื่อมวลชนเสนอ ซึ่งนับวันสื่อมวลชนจะมีบทบาทต่อการเรียนรู้ทางการเมืองเพิ่มขึ้น สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและรวดเร็ว

6. สถาบันทางการเมือง ได้แก่ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งกลุ่มดังกล่าวนี้ นอกจากจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในประเทศ และสุดท้ายเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่รวมกลุ่มผู้มีค่านิยมทางการเมืองเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองในประเทศไทย

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองในประเทศไทยแบบมีส่วนร่วมนั้นเป็นผลมาจากหลายสาเหตุซึ่งได้มีนักคิดนักวิชาการอธิบายปัจจัยที่ก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั้นจากการศึกษาอธิบายไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเมืองนั้น เกิดจากความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง อำนาจบีบบังคับที่เกิดจากคนที่มิอำนาจเหนือกว่าทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ และปัจจัยที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นประกอบด้วย (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความปลอดภัย ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้นำย่อมมีบทบาทในการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีอำนาจในการปกครองท้องถิ่นของตนเองย่อมมีภาวะความเป็นผู้นำในการร่วมกิจกรรมทางการเมือง ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน เช่นค่าตอบแทนแรงงาน เงินปันผลจากสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมไปถึงการสร้างแรงจูงใจต่อผู้ที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาให้มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน เพราะเขามีความเชื่อ ทัศนคติและความศรัทธาที่เป็นบวกต่อปัจจัยที่เป็นรางวัลค่าตอบแทนต่าง ๆ ดังกล่าว และปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวม ความรู้สึกเกรงใจไม่กล้าปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนหรือความรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความสามัคคีในประเด็นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ ความเกรงใจผู้ที่มีสถานภาพที่สูงกว่า ความต้องการเป็นกลุ่มเป็นพวก ความเชื่อในตัวผู้นำ ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน การยอมรับแบบอย่างความไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อม การยอมรับในอำนาจรัฐ และฐานะทางเศรษฐกิจ และเห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามีปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และด้านจิตวิทยาทางสังคม มีความใกล้ชิดในเรื่องปัญหาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มองเห็นประโยชน์ทางด้าน

เศรษฐกิจ เพราะจะต้องมีการเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือการบริการ ตลอดจนประเด็นทางด้านสังคมสิ่งแวดล้อม ค่านิยม และอำนาจที่ได้รับการมอบหมายตามกฎหมาย

นอกจากนี้ประชาชนโดยทั่วไปจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยคงต้องอาศัยปัจจัยที่เป็นส่วนสำคัญคือ การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนทั่วไปถึงผลที่จะติดตามมาของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางการเมืองหรือการไม่ทำตามกิจกรรมที่นำเสนอ และต้องแสดงให้เห็นชัดเจนเพื่อให้ประชาชนเห็นช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาได้ ถ้าเขาต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตลอดจนมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และนอกจากนี้ปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเป็นตัวตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ ๆ ในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ ๆ คือ การติดต่อสื่อสาร และลักษณะส่วนตัวของบุคคลนั้น (ธวัช เบญจาทิกุล, 2529)

1) ปัจจัยช่องทางการสื่อสาร เป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารใน 2 ลักษณะ คือ

1.1) ช่องทางการสื่อสารมวลชน (mass media channel) เป็นวิธีการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และหนังสือประเภทอื่น ๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ กระจายข่าวสาร สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้

1.2) ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ

2) ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว (personal characteristic) ประกอบด้วยอายุ สถานภาพทางสังคมฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ ขนาดที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่าง รวมถึงระดับการศึกษา รูปแบบของชีวิตสาธารณะ ซึ่งดูเหมือนจะส่งผลกระทบโดยทางอ้อมเท่านั้น

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2550) กล่าวว่าไว้ว่าลักษณะทางวัฒนธรรมทางการเมืองไทยว่ามีลักษณะดังนี้ 1) ความยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการหรือเหตุผล 2) ความยกย่องผู้ที่มีความรู้หรือมีเกียรติสูง 3) ความเคารพและคล้อยตามผู้มีวัยวุฒิสูง 4) ความนิยมเรื่องเงินคือแก้วสารพัดนึก เงินซื้อได้ทุกอย่าง และเงินคือพระเจ้า 5) ความรักความอิสระ 6) ความนิยมในอำนาจเป็นลักษณะอำนาจนิยม 7) ความเชื่อในโชคลางของคลังและไสยศาสตร์ 8) ความนิยมการเล่นพรรคเล่นพวก 9) เฉื่อยชาและความไม่กระตือรือร้นในทางการเมือง 10) นิยมระบบเจ้านาย กับลูกน้อง 11) มีการจัดลำดับฐานะในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 12) ยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิม 13) ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกแง่ร้าย ขาดความไว้วางใจผู้อื่น 14) รักสงบและประนีประนอม

สรุป

การพัฒนาการเมืองของประเทศไทยเกิดจากการหล่อหลอมจากครอบครัว จากสถาบันการศึกษา สื่อและสถาบันการเมือง โดยเฉพาะในปัจจุบันในยุคของการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีที่มีมากและหลากหลายสื่อจึงเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในการพัฒนาการเมืองของประเทศไทย ซึ่งเราจะเห็นได้จากการออกมาแสดงความคิดเห็น

ของประชาชนต่อการพัฒนาประเทศ ประชาชนหันมาให้ความสนใจการเมืองมากขึ้นโดยเฉพาะเยาวชนที่กลับมาให้ความสนใจต่อการพัฒนาทางด้านการเมืองของประเทศไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารรัฐบาลยุคใดก็ตามก็จะมีการติดตามข่าวสารการพัฒนาทางด้านการเมือง การปกครอง และการบริหาร รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งมากกว่าอดีตที่ผ่านมา

เอกสารอ้างอิง

- กมล ทองธรรมชาติ. (2535). *การเมืองและการปกครอง*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- กรมการปกครอง. (2550). *พัฒนาการการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- จรูญ สุภาพ. (2535). *ระบบการเมืองเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช.
- จิโรช (บรรพต) วีระสัย และคณะ. (2542). *รัฐศาสตร์ทั่วไป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธวัช เบญจาทิกุล. (2529). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวนาในการพัฒนา: หมู่บ้านชาวเขาชนะเลิการประกวด หมู่บ้านพัฒนาตัวอย่างของศูนย์พัฒนาแลสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี พ.ศ. 2527*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประทาน คงฤทธิ์ศึกษาการ. (2539). *การพัฒนาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย และการปฏิรูปการเมืองในรัฐสภา*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ประเวศ วะสี. (2537). *การพัฒนาประชาธิปไตยและการปฏิรูปทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2544). *แผนพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2538). *การเมือง : แนวคิดและการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: เอส แอนด์วี กราฟฟิค.
- โรงเรียนกันทรารมณ, *ประวัติการปกครองระบอบประชาธิปไตย*. สืบค้น 27 กรกฎาคม 2564, จาก <http://www.kr.ac.th/ebook/saiyud/b.1.htm>
- Sartori, G. (1965). *Democratic Theory*. N.Y.: F.A. Pracger.